

Mentor

šijaški list

Publinoi

Štev. 4 Letn. xxii 1934-35

Vsebina 3. številke.

	Stran
Msgr. Dr. Tihamér Tóth (z avtorjevim dov. prevedel F. K.) / Čista mladost	73
Dušica Marnova / Življenja večer	77
Janko Mlakar / Povest o izgubljeni Marti	78
Ivan Čampa / Pesem revnega dijaka	84
Fred Bralle / Pogovor	84
M. V. / Milko	85
Prir. Edil / Jeklene ptice	86
Jelko Erzin / Sveti večer	91
Katoliškim vernikom v Jugoslaviji	92
Obzornik /	
Nove knjige	93
Pomenki	95
Zanke in uganke	96

Uredništvo lista: Prof. dr. Joža Lovrenčič, Ljubljana, Zrinjskega c. 7. - Na uredništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. - Rokopisi se ne vračajo. - Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. - Na upravo se naslavljajo vsa naročila in reklamacije.

Vsak naročnik, naj dobiva list naravnost na svoj naslov ali pa pri poverjeniku, mora poravnati naročnino v prvi polovici letnika, sicer ne bo dobil več šeste številke.

Mentor izhaja v Ljubljani med šolskim letom vsakega 1. v mesecu. - Izdaja ga konzorcij (odg. prof. Janko Mlakar, Ljubljana, Ilirska ulica 25.) - Urednik prof. dr. Joža Lovrenčič. - Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, p. Domžale. (P. Veit, Vir.) - Celoletna naročnina za dijake Din 30,-, za druge in zavode Din 40,-. Posamezna številka Din 4,-. Plačuje se naprej. - Štev. ček. računa pri poštni hranilnici v Ljubljani 14.676. - Naročnina za Italijo: Lit. 10,- za dijake, Lit. 15,- za druge; za Avstrijo: S 4,- za dijake, S 6,- za druge. - Plačuje se po italijanskih, oziroma avstrijskih čekovnih položnicah „Katoliških misijonov“ v Grobljah pri Domžalah. - Naročnina za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 švic. frankov. - Poverjeniki dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. - Plačati pa morajo vso naročnino za vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

MSGR. DR. TIHAMÉR TOTH, UNIV. PROF. V BUDIMPEŠTI:

ČISTA MLADOST

Z avtorjevim dovoljenjem prevedel F. K.

TRETJE POGlavJE

SLANA V MAJNIKOVI NOČI

„Integritas morum iuvenem facit esse decorum“

Mladičev najlepši okras je npravna čistost.

Prihajaš do razpotja. Pazi, moj dragi mladi prijatelj, da ne zaviješ na mamljivo, široko cesto. Če stečeš po strmini navzdol, se boš težko ustavil. Poglej samo in premisli usodo reveža, ki je zašel na opolzko pot nemoralnosti. Tudi v njem so se, kakor v vsakem drugem človeku, zbudili nekoč nagoni in želje njegove narave, o katerih si čital v prejšnjem poglavju. Polastila se ga je nečista radovednost, da bi raziskoval početke življenja, hoteč ustreči željam, ki so se mu porajale; vedno bolj ga je mikalo k onim, ki „znajo“ o tem govoriti.

Poslušaj tale slučaj nekega dijaka:

Okrog petnajst let je imel, ko je šel lepega dne v kino. Film je bil poltene vrste: v nekem nočnem baru so se „zabavali“ moški in ženske, moški se valjali v blatu mesenosti, ženske komaj oblečene; steklo je mnogo steklenic šampanjca, bilo je dovolj muzike . . .

V duši tega fanta se je zgodilo nekaj novega, dotlej nepoznanega: kakor da se je nekaj porušilo v njem. Da, res se je nekaj porušilo!

„Ti, kaj, če bi še mi poskusili!“ — mu je zašepetal sosed, tudi dijak, ves rdeč od same vročine strasti.

„Da!“ se je zbudil glas v njem — „Ne!“ je zaprosil drugi glas. In zopet ponovno: da, ponovno: ne!

Ni odgovoril.

Gledal je naprej na dražljive slike in prikaze. Obraz mu je rdel, kri mu je silila v glavo . . . Ko je po predstavi stopil na cesto, ko je sveži, čisti zrak ohladil vroči obraz, mu je nepopisna žalost v duši očitala: Grešil si!

Šel je domov in vzel v roke knjige, da bi se pripravil za šolo. Nemogoče! Domišljija je bila razdražena, duša vsa razburkana.

„Moram k spovedi,“ se je odločil.

Umiril se je šele, ko je slišal ljubeznive besede svojega spovednika: „Odslej pa, ljubi moj otrok, pazi!“

„Nikoli več, nikdar več, obljubim.“

Čez nekaj mesecev je zopet padel.

Odšel je v gledališče. Naslov predstave je bil kar nedolžen: „Vstajenje pomladi“. Kdo bi bil mogel uganiti, da bodo v tej predstavi fantje in dekleta uganjali takšne umazanije. Če bi se kaj takega zgodilo na ulici, bi morala posredovati policija. In tu, na odru, in še za drag denar, pa predstavljajo take nemoralnosti!

Fant se ni več znal premagovati; požiral je z očmi vso to poltenost. Srce mu je bilo neznansko močno. Med potjo domov so ga mučile še nečiste misli in želje. Preden je legel, med večerno molitvijo, je zopet spoznal z žalostno dušo: Grešil sem! Vso noč ni mogel zaspati. Duša v njem je žalovala. „Jutri grem k spovedi!“ — In končno, ko se je že daniło, je s tem sklepom zaspal.

Ko se je prebudil, mu je sklep padel v vodo. Še celo tolažil se je: „Navsezadnje pa tudi nisem več otrok! Šestošolec mora tudi take stvari že poznati!... Sicer me pa to zanima z znanstvenega stališča!“

Par tednov pozneje mu je neki „prijatelj“ sedmošolec na skrivnem porinil v roko drobno stvarco: „Ná, beri, je prav lepa, ima polno lepih, umetniških slik!“ Komaj je dočakal, da je po zadnji uri zazvonilo, in že je odletel kot stekel domov, da je pregledal „umetnost“: same pohujšljive, nemoralne figure.

Od časa do časa se mu je še oglašala vest, končno je njen glas utihnil... V mladeničevi duši je nastal mir, mrtvaški, smrtni mir...

Saj to je tudi hotel; iskal je „življenja“: našel ga je!

NAVZDOL...

Počasi se je fant vsega „naučil“. Postal je vedno bolj „izkušen“. Prve mesece je sestavljal ljubezenske pesmice, ki so se kar vrstile druga za drugo. Poveličeval je svoje novo „sonce“ — pred katerim je bil sam le „bledi mesec“! Nazadnje je sanjaril samo še o „njej“. Med učenjem ni več mislil na nič drugega kakor samo še na večerni sprehod, kjer ga bodo dekleta kar občudovala radi njegove elegantnosti...

Nič na svetu ga ni moglo več zadržati, da ne bi šel zvečer na „promenado“. Domišljeval si je, da je v svoji lepoti neprekosljiv, nedosegljiv: najlepši čevlji, bele gamaše, krasne rokavice, iz sukničja štrleč robek dehtečega robca — dà, naravnost kavalir! V resnici je bil pravi tepček. Njegov profesor, ki je slučajno prišel mimo, kar verjeti ni mogel: kakšen gospod, kakšen vonj obilnih dišav! Bi si li oddaleč mogel misliti, da je to njegov dijak, ki sedi kot lipov bog, kadar je treba odgovarjati v šoli, in ki ga vedno kaj boli... Tu pa tako našminkan in zlakiran! Prava prismoda! — Res, včasih tudi trhlo deblo zasveti v temno noč. In mladi zaljubljenec si misli: — Kako sem lep! Kako sijajen! — Drugi pa menijo: — Kakor pustna šema je! — Njih srca si bom prisvojil, si misli on; drugi bi pa rekli: Revež, igračka nove mode! — Kar dobro, da še niso iznašli takih daljnogledov, s katerimi bi mogel človek pogledati sočloveku naravnost v dušo. Bog sam vé, kaj bi tak daljnogled odkril! Veš, kaj? Na zunaj — ej, na znotraj — fej!

Tako se našemljenec, sanjač, izprehaja gori in doli in se s svojimi tovariši pogovarja o „zgodnih“ stvareh! Ah, ubogo dekle, ki mora mimo te četice! Ze oddaleč jo pozdravljajo s svojimi radovednimi, hlepečimi očmi. Ko pride mimo, zmečejo nanjo par prav „kavalirskih“, smejoč se svojim duhovitim opazkam. In ko pride mimo njih druga žrtev, ponavljajo „duhovitosti“.

Medtem se eden izmed njih spomni: v zakotnem antikvariatu je videl nove stvari. Nagonsko jo mahnejo tja. Z nestrpno nervoznostjo zahtevajo od starega žida najnovejše umetnosti: „Stric Jeroboam, nam jih lahko prodaste, saj nismo več navadni pobčki mlečnozobi!“ — In plačajo strupeno knjigo z denarjem, ki so ga morda skrbni materi ukradli. Da se še malo pozabavajo, krenejo k „Veselemu pivcu“ v stransko ulico, ki samotari že izven mesta. Saj tam so varni pred „starim“ in pred „profaksi“.

Prizgejo si smotke, takisto ukradene kje doma „staremu“, izvlečejo gnile knjige in pri polnih čašah se nadaljujejo „lepi“ pogovori, umazane šale in skrajno divja razlaga! Malokdaj najdejo pujsi toliko umazanij v smrdljivih kalužah, kolikor jih ti spravijo na dan s svojimi umazanimi jeziki. Ko še drug drugemu zaupajo vse umazane šale in pesmi, ko že nihče nima več ficka v žepu, tedaj se šele okajeni in omamljeni vračajo domov.

To je samo en prizor iz pubertetne dobe.

Drugi zopet padejo na drug način. Mnogi zaidejo na slabo pot sami, ker smatrajo vso resno stvar za navadno zabavno igro. Še več drugih, dà, večina, je pa takih, ki stopijo na cesto nečistosti, ker so jih pohujšali pokvarjeni, v blatu valjajoči se tovariši.

V KRIZI...

Noč je. Naš fant ne more in ne more zaspati.

Ne muči ga ravno skrb, kako bo napravil naloge za drugi dan. „Za vsak slučaj“ se vedno najde pravi izgovor! Ampak popoldanski pogovori, nove stvari, ki jih je slišal od pokvarjenih tovarišev, vse to bega njegovo domišljijo in mu ne dá spati. Po glavi mu roje razne nesramne misli; stvari, pred katerimi bi bil pred meseci morda še bežal, ga zdaj popolnoma obvladajo. Srce mu premočno bije, nagoni in strasti se oglašajo, kri mu vré. Rad bi pa le zvedel... Sam je; nihče ga ne vidi. Vé, da

s tem grehom razžali Boga, greši proti svojemu poštenju in proti človeškemu dostojanstvu. Toda... kaj zato! Mar mu je za greh! Nagon zahteva svoje, ker je razdražen radi popoldanskega čtiva, razgovorov, pesmi in nesramnih šal!

OSKRUNJENO SVETIŠČE

Prvi sramotni greh je storjen.

Revež mladenič je padal v mlakužo. Vse telesno ugodje morda ni trajalo niti pol minute.

Uspavana, prej mirno počivajoča vest je razburkana; prebudila se je in sedaj...

Po nesrečnem dejanju mu vest strašno očita: Kaj si počel? Naenkrat vidi pred seboj vsa lepa leta, ki jih je dozdej preživel v čistosti, v popolni nedolžnosti. In zdaj, v enem trenutku, je uničil vse; tu leži, — pokopal je svoje lepe naklepe in namene.

Tako nekako je gotovo tudi Napoleon s prekrižanimi rokami gledal v ognju žarečo Moskvo sredi lepe, zasnežene ruske planjave...

Tako je tudi Jeremija jokal in žaloval na razvalinah judovskega templja in mesta Jeruzalema...

Pri pogrebu jokamo in žalujemo ob truplu, ki ga je zapustila duša. Koliko bolj bi morali jokati nad dušo, katero je zapustil — Bog!

Nesrečnež, zakaj ne jokaš tudi ti nad porušenim svetiščem svoje duše? ... Tisoči zidanih cerkva in stavb ne odtehtajo živega hrama božjega, ki ga ima čista, nedolžna mladeniška duša. To je bil tudi vzrok, da je pisal sv. Pavel Korinčanom: Ne veste li, da ste tempel božji in da Duh božji v vas prebiva? Če kdo tempel božji pokončava, njega bo Bog končal. Zakaj tempel božji je svet, in taki ste vi.

Toda nemir v duši nesrečnega mladeniča traja le nekaj dni. Kmalu je zopet v društvu svojih pokvarjenih tovarišev. Zopet sliši razne „novice“, zopet se smeje, uganja nesramne šale z nesrečnimi tovariši. Mine teden in zopet pade v isti greh in potem zopet, vedno pogosteje. Vest njegova ga še opominja, kakor umirajoča sveča vzplapola še dvakrat, trikrat, dokler ne ugasne, tiho, mirno... Nočeš me poslušati, zakaj naj potem govorim?!

Oj siromak, oj revček...

Tista silna odločnost, bogata energija tvojih mladih let, se je zgrudila in zdaj leži uničena v prahu in blatu. Petnajst let imaš komaj; ko bi mogel že zdaj videti reko solz, ki jih boš pretočil, ko boš v dvajsetem letu — in to le zaradi prekletih posledic grdega, nečistega greha!

Če bi mogel zdaj videti tisto strnjeno, mrzlo lavo, kar bo postalo tvoje čisto srce — zaradi sramotnega greha nečistosti!

Joj, kako boš nekoč žaloval: Škoda, škoda!

Pri šahu se zmotiš; potegneš lahko figuro nazaj, če si vzel napačno. V morali, v čistosti pa figure ne moreš več tako lahko povleči!

SKAŽENA MLADOST

In značaj tega fanta? Hrabrost, velikodušnost, ljubezen do domovine, sinovska ljubezen do staršev, čut dostojnosti, vsa notranja lepota — vse naenkrat zapusti dušo blodnega mladeniča. Na tisto mesto pa stopi

topa malomarnost in melanholija. Nič ni bolj žalostnega na svetu, kakor videti posušeno drevo sredi pomladi, ko bi moralo biti polno cvetja. Mladost brez čistosti je takšno drevo; komaj jo spoznaš, ker jo je skazil tajfun prezgodaj razvihranih, zdivjanih strasti. Tudi najlepše, največje drevo zgubi listje, veje se posuše in vse ovene, če v drevo vrežeš globoko razo, skozi katero drevesu izteče življenska moč. Tako povzroči tudi tajni greh nečistosti razpad v duši in na telesu tistega, ki postane suženj poltene strasti.

Čistost je kakor jutranja rosa, ki se biserno sveti na rožicah, kadar se razcvetó. Rosna kapljica se tako lesketa, da je ne bi nadomestil noben svetovni ocean, če bi jo človek stresel s cveta.

Dragi moj, si že slišal povest o čudovito lepi ženi iz starega veka, Pandori? Za doto je prinesla svojemu možu lepo zlato škatlico; komaj pa jo je odprl, že so prihrumele iz nje nad svet razne nesreče in bolezni, žalost in pomanjkanje. Ravno taka zlata škatlica, vidiš, so tudi prepovedani telesni užitki. Gorje tistemu, ki si upa odpreti to Pandorino škatlico!

Pa misliš, da je oni mladenič vsaj zdaj res srečen? — Četudi nima več duševnega miru?? Nikakor ne! Drugače sploh ne bi stremel po vedno novih ugodjih v kalužo padlega telesa. Njegovo telo, katero je nekajkrat nasitil z nedovoljenimi užitki, zahteva odslej brezpogojno vedno več in več. Nikdar ni zadovoljno, vedno zahteva več, pa četudi bi uničilo dušo. Dà, skoraj bi rekel, tudi duša mu je postala meso. — To je žalostni konec nečistnikov: sebičnež je postal, brezčuten in trdosrčen. Njegova duša je otemnela, obupana, zapuščena, v telesu so se pa naselile in utr-dile strasti, sproščene vseh verig.

Kako globoko človek lahko pade! Pod žival se poniža, on, človek, slika božja, razumno, svobodno bitje, — o, človek!

Človek, ki je brez pomisleka vsrkal nekaj kapljic strupenega medu nečistih dejanj, je podoben podgani, ki je požrla košček zastrupljenega mesa: v njej vse gori. Obupno teka na vse strani, da bi pila; in pije tako dolgo, srka in sreba vse, kar najde, toda ogenj ne ugasne poprej, dokler žival ne pogine. Takšen ogenj gori tudi v mladeniču, ki je zablodil; prižgal ga je s poltenim dejanjem! Die Wollust scherzt, ihr Ende schmerzt! Za trenotek ugodja — večna žalost! „Nečisti greh je najgoto-vejša in najstrašnejša pot do groba“, pravi sloveči zdravnik Dr. Friebe.

(Dalje.)

DUŠICA MARNOVA:

ŽIVLJENJA VEČER

Hladen jesenski dež prši,	Kaplja za kapljo drsi v noč,
v golem vejevju se veter lovi,	jek njen neslišen posluša tresoč
voda pod mlinom tužno šumi.	človek in pada v čudno nemoč.

Kapljam podobno njegovo življenje
stopnjo za stopnjo pada nazaj —
kmalu konča se njegovo trpljenje:
pomlad ne pride več, tudi ne maj.

POVEST O IZGUBLJENI MARTI

v petih slikah s predigro in poigro

- MARTA: Pavla torej ni lagala. Naredila sem ji veliko krivico. Vem, da me ima rada kakor črva v zelju, pa vendar ni tako hudobna. Ako bi bila jaz na njenem mestu, ona pa na mojem, bi ji bila že davno povedala, da je berač, pa ne samo enkrat. Mislila sem, da sva z mamom bogati, in se jezila, čemu me tako priganjajo k učenju; sedaj pa vem. Treba bo iti služiti. (Sede k nalogi.) Kje sem pa ostala? Aha, tu nisem prav delila. Pozabila sem na x. Najhitreje in najlaže bi pa res prišla do kruha, če bi šla k baletu. — No, sedaj pa pojde! $36x^4 \dots$ Zakaj je mama rekla, da je ta poklic nevaren? Morda so plesalke zato dobro plačane. Vsak dan tri tisoč (računa dalje) $36x^3y \dots$ potem avto $+ 12x^2y^2 \dots$ blaufuchs — $24xy^3$ in psička $+ 18$. Minus $\dots$ plus $\dots$ minus $\dots$ plus $\dots$ minus, če bi toliko zaslužila, bi lahko mamom vzela k sebi in bi prav imenitno živeli. Potem bi nama Pavla nič več ne mogla očitati, da naju redi $\dots$ Kaj pa je zopet to? Nekje sem izgubila y.
- MATI: Pavle nisem našla. Najbrž je kje na vrtu. Ker je šla Micka v prodajalno, boš nekaj časa sama v hiši. Glej, da nikomur ne odpreš, če ga ne poznaš.
- MARTA: O saj še takemu ne bom, ki ga poznam, vsaj vsakemu ne. Ako pride tisti sitni profesor, ki me vedno sprašuje zgodovinske letnice, bo kar zunaj ostal.
- MATI: Torej z Bogom, pa pridno se uči! (Odide.)
- MARTA: Nekaj moram poiskati. Kaj sem že izgubila? Aha, tisti trapasti y. Torej kje si? Pokaži se! Aha, te že imam! To bi pa le rada vedela, zakaj je Vrček pikanten. Ko smo zadnjič jedli neko dobro omako, je mama rekla, da je preveč pikantna. Kaj neki pomeni to pri človeku? Morda sem pa tudi jaz pikantna. (Zunaj pozvoni.) Nekdo je pozvonil. (Gre ven.)
- MARTA (v veži): Sem sama doma, pa ne smem nikomur odpreti $\dots$ Prav, le hitro!
- PIRAMIDOLI (še zunaj): Si, si, subito. (Prideta v sobo.) Ma sem ga s vasa signora mama govoril, da bi ga vas pustila z menoj v bella Italia. Ma ga ni otela nič slisati. Ma ga pridem vas prasat.
- MARTA: Aha, ste malo pošpjonirali in veste, da sem sama doma?
- PIRAMIDOLI: Si, si, sem ga malo spioniral. Ma sem ga bil v vojski tudi vca-sih spia. Ma sem se ga zatu tako izverstni naucil slovenski. Ma ga $\dots$
- MARTA: Ma ga $\dots$ sedaj pa pustite meni govoriti. Najprej mi povejte, če je balet res tako nevaren poklic, kakor me mama straši.
- PIRAMIDOLI: Ma per che, sakaj bi ga bil nevaren? V moji skuoli ne, niente.
- MARTA: Ali bom morala plesati na vrvi?
- PIRAMIDOLI: Ma no. Ma ga boste ballare samo na tla, v teatro ne v circo.
- MARTA: Prav, tako sem tudi mislila. Na vrv bi ne šla. Tam je premalo prostora. Ali bom veliko zaslužila?

- PIRAMIDOLI: Si, si, molto lire.
- MARTA: Morda tudi avto, blaufuchs in psička?
- PIRAMIDOLI: Si, si, tutto, tutto, avto, avfuhs in sička.
- MARTA: Kako dolgo se bom pa morala učiti, da dobim potem lahko službo?
- PIRAMIDOLI: Ma niente dolgo. Due, tri leta, ma ste ga pa kompleta balerina. (Zunaj nekaj zaropota, kakor bi kdo vrata odprl.)
- MARTA (položi Piramidoliju roko na usta): Pst! Zdi se mi, da je nekdo prišel. Hitro se skrijte! Mama ali Pavla vas ne smeta videti. (Ga stlači za pianino in hiti ven.) Ne, tukaj vas vsak takoj zagleda. Kar tja v obednico stopite! (Odide.)
- MARTA (pride takoj nazaj): Zmotila sem se, ni nikogar. (Pripelje Piramidolija iz obednice in mu otiplje žepe.) Ali se vas ni nič prijel? Veste, ne smete zameriti. Nekoč sem nekega gospoda samo pet minut pustila samega v obednici, pa je v tem kratkem času tri srebrne žlice sunil. — Vidite, jaz bi že šla rada z vami, pa me mama ne pusti. Vem, da bi me rajši v Ljubljano vrgla.
- PIRAMIDOLI: Niente v Lubianiso. Ma ce se ga mama ne pusti, ma se ga gre cosi (pokaže z roko, naj uide). V našem teatro ma ga je prima balerina una contesa. Ma ga je ni mama pustila, ma ga je sla cosi.
- MARTA: Vi mi torej svetujete, da bi kar ušla.
- PIRAMIDOLI: Si, si, si, usla.
- MARTA: Vi bi me počakali ponoči pred vilo, nato bi se pa odpeljala. Iz Italije bi potem lahko takoj pisala mami, kje sem. (Piramidoli: Si, si.) Na počitnice bi pa lahko prišla domov, kaj ne?
- PIRAMIDOLI: Per Baccho, che cosa e questo, pocitice? Si, si, pocitice, ma sicuro!
- MARTA: Kdaj bi se odpeljala?
- PIRAMIDOLI: Danes, alla enajsta ura zvecer.
- MARTA: Danes pa ne grem. Jutri je nedelja in zame edini prosti dan v tednu. Pojdiva jutri ponoči! Veliko laže bom šla od doma, če bom mislila na to, da mi v ponedeljek ne bo treba v šolo.
- PIRAMIDOLI: E ben, ma ga naj bo! Jutri zvecer ma ga vas cakam pred vilo.
- MARTA: No, sedaj je pa zgovorjeno. Čakala vas bom pri oknu. Pa ne hodite na vrt, da vas kdo ne vidi. Ostanite kar zunaj ograje. (Piramidoli: Si, si.) Sedaj pa hitro ven, da naju kdo ne dobi!
- PIRAMIDOLI: Si, si, signorina, subito!
- MARTA (ga tišči skozi vrata): Dà, dà, subito, subito! (Odideta ven.)
- MARTA (se vrne): Pa sem le prav slišala, da je nekdo odprl vrata. Micka je prišla iz prodajalne. Sedaj jo pa moram tudi jaz odkuriti. Samo deset minut imam še časa. Klavirska gospodična je nervozna, če zamudim le eno minuto. (Zvezek in knjigo položi na pianino.) Oj z Bogom, pa zdrava ostani, ljuba matematika! Če Bog da, se več ne vidiva. (Odide.)
- PAVLA (pride iz obednice): Tako, v Italijo jo namerava potegniti, in k baletu! No, saj za kaj drugega ni ta igrača. K sreči sem prišla ravno prav, da sem slišala, kako sta se zmenila. Jaz je

ne bom ovirala. Celo pomagala ji bom, da le gre od hiše. — Gobavka mi je rekla. — Gobavka! Prav ima, saj sem še slabša kakor gobavka. Izgnana sem iz človeške družbe in obsojena v samoto. — Nekdaj so mi rekli „lepa Pavla“ in mi obetali sijajno prihodnost. In kako tudi ne! Bila sem bogata, lepa in nadarjena. — In sedaj? Kaj mi pomagata bogastvo in znanje, ko pa ne smem brez tega črnega ovoja med ljudi, če se pa sama sebi studim! — Mama me večkrat opominja, naj iščem tolažbe in utehe v molitvi in veri. — Ko bi le mogla še verovati in moliti! — Pa sem oboje zavrgla s kongregacijsko diplomom in svetinjo vred. — Nekaj čez dve leti je od tega. Marta je prišla vsa blažena domov s sliko v rokah in s svetinjo krog vratu. Sprejeta je bila v kongregacijo. Pri tem pogledu se je v meni nekaj uprlo. „Ako bi bile kongreganistinjne res pod posebnim Marijinim varstvom, bi me gotovo ne bila zadela taka nesreča. — Res, bila sem Marijin otrok bolj po imenu, kakor po življenju. Pa saj so bile druge tudi, in vendar sem samo jaz, samo jaz postala tako nesrečna!“ Tako sem si mislila, poiskala Marijino sliko in svetinjo in oboje vrgla v peč. — Od takrat dalje iščem tolažbe in razvedrila v godbi, znanosti in umetnosti. — pa je ne najdem . . . Kolikokrat sem že mislila skleniti s tem žalostnim življenjem, pa moram živeti. — Po moji smrti dobi vse moje premoženje mama, in tako bi Marta imela poleg mamine ljubezni in zdravja še to, kar ji manjka, bogastvo. Ne, tega pa ne prenesem, preveč jo sovražim. — Ko jo je mama prvokrat vzela v naročje, sem spoznala, da sem izgubila njeno ljubezen. Marto ljubi, do mene ima pa le sočutje. — Naj le gre njena ljubljena od doma, kakor „izgubljeni sin“. — Toda bojim se, da bo jutri že drugih misli, da bo zvečer gledala za zastorom skrita, kako jo njen bodoči „maestro“ čaka, in se mu prav pristrčno smejala. To bi ji bilo čisto podobno. Zato jo hočem v njenem sklepu utrditi in ji pomagati, da pride neopažena iz hiše. Da se pa „izgubljena hči“ nikdar več ne vrne, za to, za to pa tudi jaz poskrbim! Gobavka mi je rekla, gobavka! . . .

Zavesa pade.

TRETJA SLIKA NA OPOLZLIH TLEH

Soba v plesni šoli. Na straneh ob stenah stoje stoli, na eni strani pianino.

- MARTA: Prosim, signorina, začetek bi še rada ponovila.
SIGNORINA: Mislim, da bi ne bilo treba, saj plešete to točko prav izborno. Ako pa ravno želite, vam rada zaigram. (Začne igrati. Že po prvih taktih pridreves pesalke v sobo med glasnim klicanjem: „Madam gre, madam gre! . . .“ Ko se madam pokaže na odru, jo sprejmejo z hudomušnim navdušenjem in jo pozdravljajo: „Buon giorno, madame!“)
MADAME: Buon giorno, ragazze mie! Ali je Marta že tu? Da? Sedaj pa lahko takoj začnemo s skušnjo.

- PLESALKE: Madame, prosimo, ali smemo gledati?
- MADAME: Smete, samo da ste mi pristojne. Ve veste, da zahtevam od svojih gojenk dostojno vedenje v hiši in zunaj hiše, sploh povsod. Zato je moj zavod na tako dobrem glasu. Torej začnimo! Prosim, signorina! (Med govorjenjem si neprestano piha s pahljačo.)
- MARTA: (začne plesati.)
- MADAME: (po plesu): Plesali ste dobro, samo vaš izraz na obrazu mi ni ugajal. Držali ste se še vedno preveč resno. Zapomnite si, plesalka se mora vedno smehljati, to pa gracijozno, na primer takole! (Se nasmehlja, pa tako smešno, da se plesalke na tistem muzajo.)
- HIŠNA: Madame, prosim! (Ji poda na krožniku posetnico.)
- MADAME: Ah konte! Kako prijetno presenečenje! (Hiti ven, med vrati se pa obrne k Marti): Marta, k drugi točki pride maestro, jaz moram takoj v salon. Addio ragazze, da ste mi dostojne!
- PLESALKE: Addio madame! (Madame odide s hišno.)
- PLESALKE: Marta, zapleši nam še drugo točko!
- LOLA: Ta ples je bil kakor sladka limonada. Slišali smo pa, da je druga točka, ki jo je naštudiral maestro, kakor šampanjec.
- PLESALKE: Oh Marta, zapleši nam ga!
- MARTA: V tem kostumu ga ne morem plesati. Grem se preobleči. Če pride maestro, naj pa počaka.
- PLESALKE: Maestro nas ne bo pustil gledati.
- NELA: (oponaša madame): Ker niste dostojne. (Vse se zasmejejo.)
- HIŠNA: Signorina Marta, madame vas kliče v salon. (Marta odide.)
- PLESALKE: Kdo je pa prišel?
- HIŠNA: Konte Camaroni. (Odide.)
- LOLA: Se mi je zdelo, Nela, ti si menda že popolnoma likvidirana. (jezno): Odkar je videl te pritepenko, me ne pogleda več.
- NELA: Kar potolaži se, Nela! Mene je takrat pustil, ko si se mu ti obesila na vrat. Kavalir pa je od nog do glave, to mu moram priznati. Za slovo mi je podaril krasno torbico, ki je v nji tičal tisočak. Marti je menda poslal že 12 parov najfinejših svilenih nogavic.
- KORA: Bila je ravno pri vaji. Zapihala je kakor mačka in vrgla tisto škatlo po tleh, češ, da takih darov od gospodov ne sprejme. Madame je pa nogavice vzela in se v Martinem imenu zanje zahvalila.
- NELA: To je že preneumno, kako se ta otrok nosi. Kakor bi bila kaj več od nas. Saj niti ne vemo, od kod je.
- KORA: Domačinka ni. Maestro govori z njo vedno po holandsko.
- NELA: Kako veš to? Ali znaš holandski?
- KORA: Ne. Toda, kar govorita, ni ne italijansko ne francesko ne špansko, tudi nemško ali angleško ni, torej mora biti holandsko.
- NELA: Tudi holandsko ne bo. Zdi se mi, da je Holandija nekje na severu, tam blizu Sibirije, kjer imajo ljudje modre oči in svetle lase. Marta je pa temna kakor Benečanka. Ti, Lola, bi pa že morala vedeti, odkod je prišla; saj si bila že pred njo tu.

- LOLA: Maestro jo je od nekod pripeljal, menda iz Lubiane ali Albanije. Samo ne vem, če sem prav razumela.
- KORA: Seveda iz Albanije. To pa jaz vem, kje je. Moj tenente je bil lani tja prestavljen, v glavno mesto. Čakajte, kako se že imenuje. Kon . . . Konte . . .
- LOLA: Morda Konstantinopol?
- KORA: Da, Konstantinopol. Saj sem vedela, da ima nekaj skupnega s „kontejem“.
- NELA: Najbrž pride na jutrišnji intimni večer tudi konte Camaroni. Zato mora Marta plesati soloplese.
- KORA: Zakaj pa imenuje madame te večere intimne?
- LOLA: No zato, ker moramo biti s povabljenimi kavalirji intimne. Jutri bomo gotovo slišale od madame običajne nauke, ki nas z njimi podučijo za vsak intimni večer.
- NELA: (oponaša madame): Mie ragazze, da ste mi dostojne! Glejte, da bodete do povabljenih gostov ljubeznive, prijazne in uslužne, toda dostojne! Dovolite jim kak objemček in poljubček, toda vse dostojno! Ne pozabite, kaj ste dolžne naši hiši, toda vse, vse dostojno! (Plesalke se smejejo in ji ploskajo.)
- MELEK: Dekleta, danes ne nastopimo! Ker je Aida zbolela, bodo igrali Tosco in nam ne bo treba plesati na čast Vulkanu in Radamesu. Jutri v nedeljo imamo tudi do večera prosto, lahko torej krokamo vso noč. Beppu sem že telefonirala, da sem na razpolago. Lola, greš z menoj?
- LOLA: Rada, kam pa pojdeta?
- MELEK: Najprej v opero, nato pa v „Kolozej“.
- NELA: Vzemite še mene s seboj! Saj je Beppo tem srečnejši, čim več jih ima krog sebe.
- MELEK: Kaj pa poreče tvoj Luigi, ako te vidi z Beppom?
- NELA: Me ne bo videl, ker je odšel na potovanje. Zato sem sedaj na razpolago. (Vse se zasmejejo.)
- MADAME: Kaj se tako krohotate? Takoj v salon in delajte družino Makaro . . . ne, Camaroniju. Saj sem vsa zmešana! (Plesalke odidejo med smehom.) Signorina, prosim, skočite po vodo! Razpočim, prav gotovo razpočim! (Leta po odru in se hladi s pahljačo.) Še kap me zadene . . . ta im-per-ti-nen-ca . . . (Pije vodo.) Ta predrznost, ta nesramnost, nečuvstvo, počim, gotovo počim! . . . Prosim še vode! . . . Ta nesramni otrok, kaj takega konteju, konteju Ramaco . . . ne, Macoroni . . . ne, . . . gotovo me je že kap zadela, ko ne morem pravega imena najti. Torej mislite si, signorina. Maka . . . Rama . . . Camaroni pride nalašč zaradi nje in ji poljubi roko, razumete, konte po-lju-bi rokó baletki in Marta? Vzame robec in si obriše roko! — Toliko, da nisem na vznak padla. (Začne zopet letati po odru.) Prosim vode! Konte se ji je pa še smejal. To je pa res, čim bolj se dekle otepa moških, tem bolj silijo za njo. Toda najlepše še le pride! Maka — Ramakoni seže v žep, vzame iz njega krasen „etuü“ in ga odpre. Zableščala se je zlata zapestnica z velikim briljantom v sredi. „To je vaše, signorina, ako mi date poljubček“, ji je dejal sladko. Dio mio! Če bi bil meni to rekel!

- Jaz bi mu bila padla krog vratu in ga še po pleši ocmokala. Ta mačka pa . . . še kap me zadene, če pomislim na to . . . prosim vode! . . . Konte seveda ni čakal odgovora in jo je hotel objeti, Marta pa ga je pahnila od sebe in izginila skozi vrata, pa še zaloputnila jih je za seboj! To je bilo pa Ramako- Camaroniju vendar nekoliko preveč. Tako je bil razžaljen, da je hotel kar oditi. Upam, da ga dekleta potolažijo. Dio mio! Tak mecen naše hiše! Svetujte mi, kaj naj storim s to neubogljivko!
- SIGNORINA: Spodite jo!
- MADAME: Spodite jo? Seveda, kdo mi pa vrne tisočake, ki sem jih že izdala zanjo? Ne, udati se mora in ubogati. Saj vendar moj zavod ni kak karleči . . . karčemilanski samostan, da bi se tako držala
- SIGNORINA: Marta se ne uda. Poglejte, madame, skozi okno! Na oni strani ceste vidite v prtiličju kapelico Madonne della grazia. Tam Marta vsak dan moli. Po skušnji jo lahko vidite klečati pred Madonno.
- MADAME: Madonna della grazia, prav, da ste me spomnili, ona mi gotovo pomore! Tu imate dve liri in prižgite pri Madonni dve sveči, da se mi posreči Marto spreobrniti. Tako, sedaj pa grem nazaj v salon. Marta bo imela takoj skušnjo. Prosim, signorina, še vi ji malo prigovarjajte glede Maka . . . Camaronija, pa na sveči nikar ne pozabite! (Odide.)
- SIGNORINA: Kakor svoje dni abruški roparji, ki so se priporočali Madonni za obilen plen, kadar so se odpravljali na rop. To pot pa ne bi bilo treba sveč. Camaroni ni mož, ki bi odnehal. Uboga Marta! Ako ji Madonna ne pomaga . . . (Sede k pianinu in začne igrati.)
- PIRAMIDOLI: (pride hitro in maha nervozno s palico): Kje je signorina Marta?
- SIGNORINA: (preneha igrati): Je še ni. Mislim, da se preoblači.
- PIRAMIDOLI: (proti občinstvu): Corpo di Baccho, se ga preoblaci. Ma jas naj se ga cakam. Corpo di Baccho, corpo di Baccho, porco di Baccho! (Sede za hip, pa takoj zopet vstane.) Signorina Marta! (Marta se ne oglasi.) Corpo di Baccho, Marta!
- MARTA: (za odrom): Kaj je?
- PIRAMIDOLI: Ma kaj se ga je? Ma se ga ima skusnja.
- MARTA: Pridem takoj.
- PIRAMIDOLI: Ma che cosa e questo takoj? Ma se ga pride subito, subito, niente takoj. (Marta pride.)
- PIRAMIDOLI: Ma comme e bella! (Ko Pyramidoli sede, začne signorina zopet igrati, pa kmalu neha.)
- PIRAMIDOLI: Ma ga prosim, Marta, ma ga sacnite tega novega ples. Mislim, da ga bo slo danes bolje, pa subito, ma ga nimam casa.
- MARTA: (začne plesati.)
- PIRAMIDOLI: (po plesu): Bravo, bravissimo! Ma ga boste jutri ballare na intimni vecer, ma ga boste dobili triomfo, gran triomfo. Addio, Marta. (Odide.)
- SIGNORINA: Madame mi je pravila o vašem nastopu s kontejem. Strašno je razjarjena. Marta, vi niste za nas. Pojdite kam drugam, kjer laže varujete svoje poštenje, čim prej tem boljše.

- MARTA: Ne morem.
- SIGNORINA: Zakaj ste si vendar ta poklic izbrali, ko ni za vas? (Marta molči.) Vem, vi imate neko skrivnost, pa ne silim, da mi jo razodenete. Smilite se mi in bi vam rada pomagala, če bi mogla . . . Kaj ne Marta, vi ljubite ples?
- MARTA: Da, gojim ga kot umetnost. Kadar plešem, pozabim na vse.
- SIGNORINA: Da, to se vam vidi. Toda ta umetnost je s tolikimi nevarnostmi združena, da vam . . .
- PLESALKE: (se vrnejo med veselim kričanjem): Signorina! Konte Camaroni nas je za danes zvečer povabil v „Eden“ . . . To bo življenje! Pred dnevom nas ne bo domov. Marta, ti moraš tudi z nami! Konte je izrečno naročil, da naj te pripeljemo s seboj. (Marta odkima, signorina jo pomenljivo pogleda, plesalke plešejo in pojo, med tem pade zagrinjalo.) (Dalje.)

IVAN ČAMPA:

PESEM REVNEGA DIJAKA

V predmestju, prav na polju, je moj stan.
Na videz lepa hiša. V moji sobi
pa vsa oprava vêje po trohnobi
in zrak je ves okužen v tej tesnobi.
Zato, verjémite mi, sem bolan.

Okrog ne hodim dosti. Dobro vem,
da v tej obleki nisem za na cesto;
še v šolo grem zelo nerad skoz mesto:
kjer morem, izogibam se ljudem.
Ne morem gledati svetá. Celó
tovariše mrzim, ker jim naslada
je očkovanje, ples in promenada,
čeprav ob njih berači v bedi mró.

Takole sanjam včasih, ko sem sam:
če bi kot Peter Klepec bil močan,
prijel bi svet in treščil ga v neznano,
da bi biló na mah vse pokončano.
A jaz sem tako ubožen in bolan
in to le sanjam včasih, a zaman.

FRED BRALLE:

POGOVOR

Zakaj se jokaš, fant?	„Ne povprašuj deklè!
Saj je še včeraj polje pelo,	Nocoj je polje onemelo,
še včeraj sonce je sijalo,	je sonce žarko obledelo,
še včeraj cvetje rosno cvelo,	je cvetje bujno ovenelo
še včeraj ti srce vriskalo.	in srcu pesem svetlo vzelo.
Zakaj se jokaš, fant?	Ne povprašuj, deklè!“

MILKO

Črtica

V sedmo je hodil v majhnem, zatohlem provincijalnem mestecu.

Sem, v to mestece, je prišel pred šestimi leti, ko je vstopil v drugo. Stanoval je v ozki srednjeveški ulici. Tam je imel najeto pri pijanem čevljarju temno sobico, ki je imela edino okence na dvorišče usnjarne, odkoder se je širil vedno smrad, da ga skoraj ni bilo mogoče prenašati. Okna sploh ni smel odpreti, ker ne bi mogel vzdržati v svoji ozki izbici — podobni ječi.

V šoli mu je predla trda. Vsi so ga smatrali za lenuha. Nihče izmed profesorjev ni verjel njegovim izgovorom... Sploh je pa redko kaj povedal o sebi, ker ga je pasje življenje, ki ga je preživljal, oddaljilo od ljudi.

Ni torej čudno, da je vse dni prečepel doma pri knjigah in s peresom v roki...

Milko je pisal.

Pisal je povest o bledem študentu, ki se je zaljubil v rdečelično dekle, a se ji boji približati in ji razodeti svojo ljubezen. — Pisal je pesem svojega življenja — svoje tihe in tako oddaljene ljubezni — Ivanke, ki je doma na vasi — zdrava, vesela in rdeča v lica, a on bled, zapuščen, izsesan — jetičen...

Tako mu je rekel šolski zdravnik, ko je bil oni dan pri njem. Dolgo ga je trkal po prsih in hrbtu in po tem mučnem pregledu izrekel še bolj mučne besede:

„Jurkovič, vi ste jetični!“ —

— Jetičen! To mu je brnelo po ušesih, ko se je vračal domov, ko je sedel za mizo in začel pisati prošnjo za sprejem v zdravilišče ob morju, kakor mu je svetoval zdravnik.

Brez upa je nesel prošnjo ravnatelju na gimnazijo. Ravnatelj ga je pogledal skozi črnoobrobljena očala in ga vprašal z osornim glasom: „Kje ste se pa nalezli jetike?“

— Oh, kako neumno vprašanje! — si je mislil Milko in ni odgovoril. — Kje sem se nalezel jetike? Kaj bi mi pravil, ko pa tako ne verjame nič!... Iz teh misli ga je vzdramil ravnateljev glas:

„Dobro! Pojdite! Prošnjo bom že priporočil!“

— Klanjam se! — je težko pozdravil Milko in odšel skozi vrata v razred.

*

Čakal je dan za dnem, teden za tednom, mesece na rešitev prošnje. V teh dneh pričakovanja se je pogreznil v topo životarjenje, ki je le poslabšalo njegovo stanje.

Vsak up na rešitev je skoraj že izgubil, ko je potrkal na okno njegove ječe veseli maj. Rešitve še ni bilo. Ni je hotelo biti.

V šolo ni več hodil, ker se mu je zdravje poslabšalo. Sedel je dneve in dneve v svoji sobici in mislil.

Mislil je na lepe domače livade pod gorami, ki jih še pokriva sneg, mislil o zdravem in veselem življenju na vasi. Mislil je na Ivanko, ki hodi sedaj z drugim fantom, ki ji poje zvečer pod oknom zaljubljene pesmi in mu ona pripenja za klobuk rdeč nagelj... To premišljanje ga je ubijalo. Iz dneva v dan je bil bolj nesrečen. V takih dneh je pisal. Pisal je monotone pesmi o lepem življenju in o nesreči drugih. To je bila njegova labodja pesem.

V te nesrečne dni je udarila novica, ki so mu jo sporočili iz gimnazije:

— Prošnja je uslišana! Odidete v zdravilišče! —

Tedaj je dobil nekaj upa, da morda še ozdravi, a bil je to zelo rahel glas v njegovem srcu, zdel se mu je včasih skoraj blazen...

Odšel je na morje.

Ko se je vozil proti Sušaku, je gledal vedno doli proti oni strani, kjer bi se naj pokazalo morje. In ko je zagledal neizmerno modro gladino, mu je srce vztrepetal. V duši je vzkliknil žalostno:

„Thalassa! Thalassa!...“

Ta krik ga je zbolel, zdelo se mu je, da ga je ranil.

Ali mu bo morje, ki vedno valovi, ki se vedno giblje, kakor življenje — res vrnilo moč življenja? Up je bil daleč, daleč...

Ko so ga v zdravilišču zdravniki pregledali, so zmajevali z glavami.

„Teško bo kaj!“ je rekel vodja zdravilišča, resen in odkrit človek.

Vživljati se je začel v tisto redno življenje, ki bi mu bilo že potrebno pred leti in bi ga morda tedaj še rešilo, a sedaj, sedaj se mora zgoditi skoraj čudež!—

*

Zvonček v zdraviliški kapeli je žalostno pozvanjal, iz zdraviliške mrtvašnice je krenil majhen sprevod. Spredaj je nosil zdraviliški sluga bel križ, na katerem sta bili vrezani začetnici M. J., pred belo krsto je stopal mlad duhovnik in molil mrtvaške molitve, za krsto pa nekaj nun in trije jetični bolniki.

Ustavili so se na zdraviliškem pokopališču, ki je ležalo na majhnem hribčku, odkoder se je videlo na morje.

Duhovnik je blagoslovil grob in Milka Jurkoviča, ubogega jetičnega dijaka — poeta, ki je še pred dnevi sanjal o življenju, je objel mrzel grob nad modro Adrijo.

Morje je pelo pesem življenja Milku, ki je sam tolikokrat pel o življenju, sanjal o sreči...

PRIR EDIL:

JEKLENE PTICE

Mentor je že večkrat pisal o zrakoplovstvu. V prvih letnikih je dr. J. Demšar podal „Nekaj črtic iz zgodovine zrakoplova“ ter še razložil „Letalne stroje“, nakar je pozneje J. Hafner nazorno pokazal, „Kako gradijo zrakoplove“ in z njim smo si tudi ogledali orjaka novodobnih ptic Dornierjevo letalo Do X, dr. P. Brežnik pa je poročal o izobrazbi bojnih letalcev. Na te članke uvodoma opozarjam vse, ki jih zanima, kako se je razvijala in razvila Daidalova umetnost, o kateri berete, klasični, v Ovidijevih Metamorfozah, drugi pa v Slovenski čitanki in slovnici za drugi razred, kjer se ob „Prvem letavcu“ zamislite v sivo, pravljico davnine.

Ker je med vami gotovo mnogo Ikarov, ki sanjate o jeklenih pticah, in bi radi z njimi poleteli pod sinjim nebom v neznane dalje, pogledjmo, kako bi Daidalos s svojim sinčkom Ikarom strmel in se čudil, ko bi videl, kaj vse zmore moderna tehnika in sodobni človek.

*

V zarji novega stoletja se je posrečilo ameriškim pionirjema bratoma Orvillu in Wilburu Wrightu nezaslišano čudo, da sta se z avionom, strojem, ki je bil težji od zraka, dvignila s tal in preletela veliko, nepričakovano dolgo progo — 250 metrov. Ta nepozabni in sila pomembni vzlet prvih aviatikov je uspel 17. decembra 1903 v peščeni pustinji Kitty-Hawk. Brata Wright sta do skrajnosti izrabila svoj motor s 16 konjskimi silami in sta hotela po prvem uspehu prekositi ta svoj rekord. Mislila sta, kako bi tehnično izpopolnila svoj stroj. Mislila sta in mislila in prišla do zaključka: Težo je treba zmanjšati, da bi motor laže in dalje nosil

letalca in letalo. Pa kako? Težo aviona je bilo nemogoče zmanjšati, saj je s strojem, krili in vsem tehtal le 200 kg. Dva krepka možaka bi ga lahko prenesla. Odvzeti nista mogla ne grama teže ne lahki konstrukciji iz bambusa ne krilom, ki so bila iz tenkega svilenega tkiva, ne stroju, ki je bil že tako prešibek, še manj pa prenosnim delom. Treba je tudi vedeti, da se je v Wrightovem avionu gibanje motorja prenašalo na propeler z navadno transmisijsko verigo kot pri biciklu.

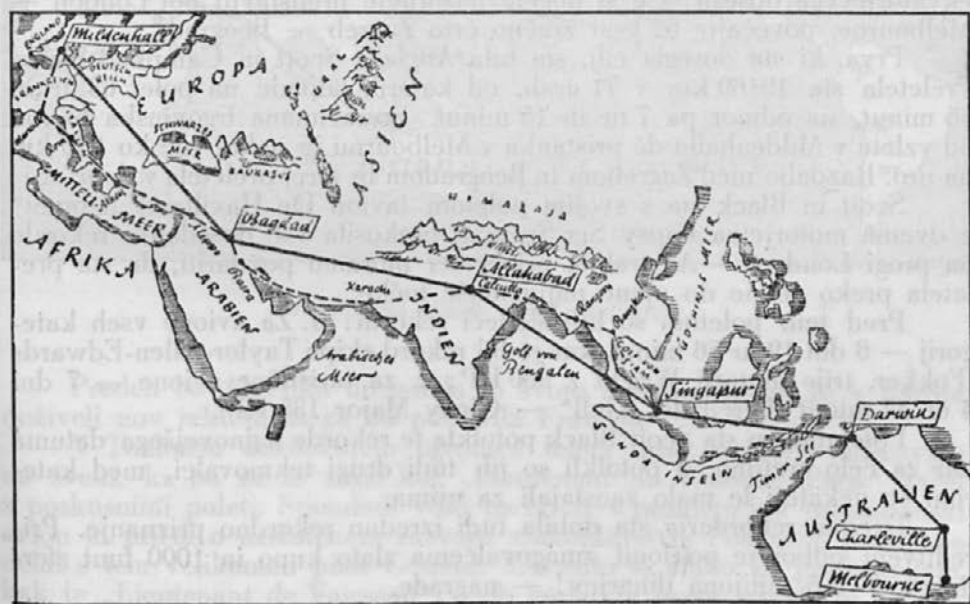
Avion se torej ni dal olajšati. Bratoma ni ostalo zato nič drugega, kakor da olajšata sebe, da shujšata. In sta se res odločila: postiti sta se začela in nista skoraj nič spala. Tako sta kmalu dosegla, kar sta želela — v kratkem sta shujšala za več kilogramov in res tudi izboljšala svoj rekord!

Pred tridesetimi leti se je zgodilo to. Tedaj bi se Daidalos in Ikaros najbrž še ne čudila . . .

In letos?

Letos smo doživeli veličasten polet iz Londona v Melbourne, tekmo iz Anglije v Avstralijo, ko so jeklene ptice brnele nad orjaškimi gorami, nad nepreglednimi puščavami in oceani, tekmo, ki je prepričala svet, da je avijatika v tridesetih letih tako napredovala, da so zračne višine in vse razdalje premagane.

Poglejte sliko celin in oceanov! Črta na njej kaže najkrajšo razdaljo od starta do cilja, katero so preletele jeklene ptice, ki so tekmovali.

Proga zračne tekme London—Melbourne.

Vzletele so tekmujoče jeklene ptice z aerodroma Mildenhall pri Londonu, preletele Rokavski preliv, kjer se je proslavil nekoč s svojimi poleti Bleriot, plule nad Srednjo Evropo, nad Balkanom in nad Turčijo

ter dosegle Bagdad, križišče zgodovinskih karavanskih poti, kjer je bila prva kontrolna postaja.

In potem naprej preko Perzije, preko Beludžistana in preko Prednje Indije do kontrolne postaje Alahabad ob sveti reki Ganges v zrakoplovni bližini — oddaljenost 750 km! — Kalkute.

Na tretji etapi svojega poleta so rezale jeklene ptice ozračje do Singapura, silno utrjene angleske luke ob strateški točki na rtu Malajskega polotoka. Na tej poti so jih gotovo v Bošontiju v Bengaliji opazovali tudi — Slovenci, naši misionarji, preden so izginile nad Bengalskim zalivom, v katerem strašijo zloglasni morski roparji in krvoločni Malajci.

Ptice se niso utrudile. Naprej, naprej, pot je še dolga! In brnele so nad malajskim arhipelagom, preletele Borneo, Javo in Celebes ter dosegle četrto kontrolno postajo Port Darwin, najsevernejše pristanišče najmlajše celine — Avstralije. Pod Singapurom so tekmovalci s svojimi pticami preleteli ekvator in prešli na južno poluto. Medtem ko so imeli v Londonu jesensko meglo in dež ter se jim je že ponujala zima, so v zračnih višinah, gledajoč na zemljo, uživali večno tropsko poletje in se bližali avstralski pomladi.

Charleville v Queenslandu ob reki Warrego je bila peta kontrolna postaja, od katere je bila le še primeroma kratka pot do cilja v Melbourne, najjužnejšo luko Avstralije. To velemesto v pokrajini Victoria slavi letos stoletnico svojega obstoja, kar je dalo tudi povod, da so priredili Angleži letalsko tekmo preko treh celin v razdalji 19100 km! To je polovica ekvatorjevega obsega! Če si hočete nazorneje predstaviti pot London — Melbourne, povečajte 52 krat zračno črto Zagreb — Beograd!

Prva, ki sta dosegla cilj, sta bila Angleža Scott in Campbell Black. Preletela sta 19160 km v 71 urah, od katerih odpade na polet 63 ur in 45 minut, na odmor pa 7 ur in 15 minut. Preračunana trgovinska brzina od vzleta v Mildenhallu do pristanka v Melbournu je nekaj več ko 270 km na uro. Razdaljo med Zagrebom in Beogradom bi torej preletela v dobri uri!

Scott in Black sta s svojim poletom (avion De Havilland „Comet“ z dvema motorjema Gipsy Six Special) prekosila vse dosedanje rekorde na progi London — Avstralija, pri čemer moramo poudariti, da sta preletela preko celine do njene najjužnejše točke.

Pred tem poletom so bili sledeči rekordi: 1. Za avione vseh kategorij — 6 dni 19 ur 56 minut, kar je bil rekord ekipe Taylor-Allen-Edwards (Fokker, trije motorji Wright z 900 HP); 2. za turistične avione — 7 dni 4 ur 47 minut (Percihale „Gull“ — Gipsy Major 135 HP).

Potemtakem sta Scott-Black potoklala te rekorde najnovejšega datuma kar za celo tretjino, a potokkli so jih tudi drugi tekmovalci, med katerimi so nekateri le malo zaostajali za njima.

Izredna rekorderja sta dobila tudi izredno rekordno priznanje. Prireditveni odbor je poklonil zmagovalcema zlato kupo in 1000 funt sterlingov — 2,5 milijona dinarjev! — nagrade.

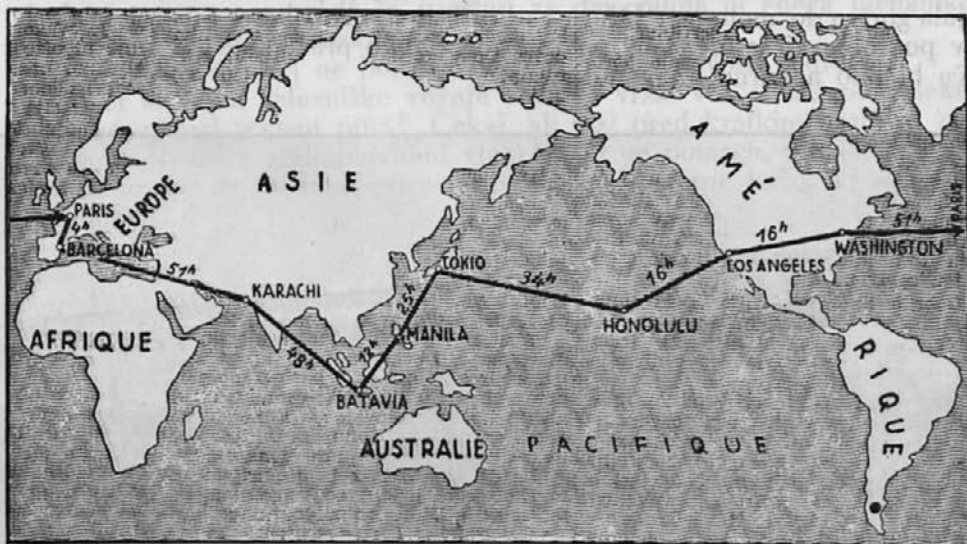
*

Rekordi izzivajo.

Tako je rekordni polet London—Melbourne izzval avstralskega pilota Kingsforda Smitha, da je krenil na nasprotno pot: letel je iz pomladi preko poletja v jesen... Vzletel je v mestu Brisbane na vzhodni

obali Avstralije ter jo prirezal nad Fidži in Honolulskimi otoki v Oakland ob pacifiški obali Severne Amerike. To pot je napravil v 40 urah.

Ta dva rekordna medkontinentalna poleta sta zadela ponos Amerike, ki ne mara zaostati. Ameriško zrakoplovno društvo Goodyear v Aconu se pripravlja, da bi osnovalo stalno zrakoplovno progo — okoli sveta z glavnimi postajami Pariz — Barcelona — Karaši v Prednji Indiji — Batavia na Javi — Manila na Filipinih — Tokio — Honolulu — Los Angeles — Washington — Pariz. Efektivnega leta bi bilo od Pariza do Pariza 257 ur, kar je deset dni in pol. To bi bila trgovinska brzina leta. Društvo upa, da ga bo ameriška vlada podprla pri tem podjetju, ker bi taka proga zahtevala ogromne vsote, ki bi se vsaj spočetka pač ne rentirale. In še na podporo drugih držav, katerim bi prenašalo pošto in nujne pošiljke, upa Goodyear, ki očitvidno ne računa s krizo!...

Frojektirana zračna proga okoli sveta.

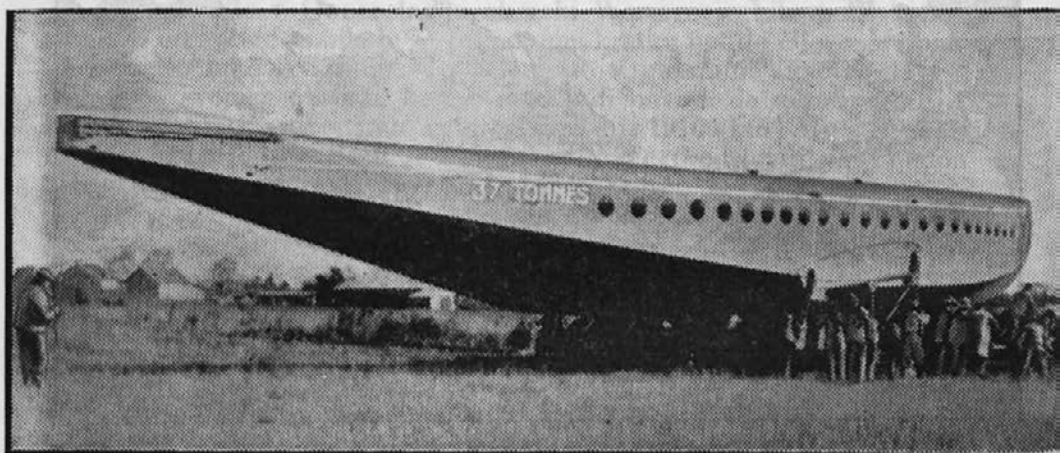
Preden bo Amerika uresničila to svojo namero, bomo že v Evropi doživeli nov rekord, ki ga bo postavila Francija.

V Toulousu dokončujejo ogromen leteči brod, največji hidroavion na svetu, ki bo že to zimo kot „Lieutenant de Vaisseau Paris“ začel s poskusnimi poleti. Spomladi 1935 pa bo že v prometu kot transatlanski avion in pričal o neslutnem razvoju zrakoplovstva. Poskusne polete bo delal s tem velikanom pilot Gonord. Ob sliki si lahko že predstavljate, kak je „Lieutenant de Vaisseau“, a ob podatkih boste menda le strmeli. Ves je iz kovine in tehta 32000 kg! V njem bo 12 luksuznih kabin, ki bodo take kot na prekoceanskih parnikih, in 52 sedežev prvega in drugega razreda. Medtem ko imajo Rusi svojo letečo tiskarno v ogromnem propagandnem avionu „Maksim Gorki“, Nemci svoj veliki „Do X“, Amerikanci in Angleži svoje „leteče hotele“, hočejo Francozi s tem svojim velikanom priboriti zopet prvenstvo vsaj v kategoriji ogromnih hidroavionov.

Še kaj podatkov bi radi o tem orjaku? Dolg je 32, visok 9, a krila so široka 50 metrov! Njegova trgovinska brzina bo 230 km na uro, a v višini 2000 m doseže tudi 250 km. Vzpne se lahko do 6000 m. Gonilo ga bo 6 motorjev, vsak z 850 HP, torej skupno 5100 konjskih sil. Izdelan je ves razen plašča kril iz duraluminija in jekla, ki ne rjavi. Prenašal bo 70 ljudi.

Kod bo ta pomorskozračna ptica letala, so ji že določili. Namenili so ji južni Atlantik z radijem „delokroga“ 3000 km in 37 ton tovora ter Severni Atlantik z 32 tonami tovora in 4500 km radija.

Ker bo „Lieutenant de Vaisseau Paris“ potniški avion, so mislili pri njegovi konstrukciji tudi na popolno varnost potnikov. Zato spravijo vse gorivo v plovke v spodnjem delu kril, in sicer tako, da porazdelijo 24000 litrov v tri rezervoarje, katerih vsak bo oskrboval po dva motorja. Posebna mreža cevi, zapahov in ventilov bo popolnoma izolirano dovajala gorivo do motorjev. Druga varnostna naprava, katere ustroj je doslej v podrobnosti še neznan, pa omogoči lahko pristajanje na morju, tudi če bi bilo nemirno in razburkano.

Trup hidroavijona „Lieutenant de Vaisseau Paris.“

Tako dokončujejo v toulouških tovarnah „Latecoér“ še zadnje montaže, nakar bo moral silni orjak prestati prvi poizkus, in sicer statično obremenitev. Vsako krilo obremenijo z 92000 kg teže, kar je petkrat več kot zahteva meja elastičnih deformacij materijala. Ta koeficijent je tako visok, da pri poletu v nikakem slučaju ne pride do take obremenitve.

Po tem preizkusu bodo avion demontirali, nakar ga prepeljejo v 500 km oddaljeno mesto Biscarosse, kjer bodo poizkušali s prvimi poleti. Tudi prevoz sam nam kaže ogromnost tega hidroaviona. Treba bo šest avtomobilskih konvojev, da prepeljejo najprej spodnji del trupa, potem gornji, potem krila in še stražna krila pa krmilo in še druge dele. In vsak konvoj bo sestajal iz več velikih avtomobilskih kamionov, in prevažanje bo trajalo dneve in dneve!

Koliko je stal ta orjak? Samo — 75 milijonov dinarjev!

Če bi prihodnje leto ali kdaj pozneje hotel poleteti kam preko Atlantika, se boš gotovo zaupal tej ogromni jekleni ptici. Da pa ne prideš popolnoma neinformiran v njeno notranjost, ti povem še nekaj podrobnosti. V vsaki izmed onih 12 luksuznih kabin bosta po dve postelji, umivalnik, omara, posebna toaleta in še vsa druga potrebna oprava. Deset potnikov prvega razreda bo v sprednjem delu trupa in bodo imeli poleg vsega še premične fotelje, pred njimi pa vsak posebno mizo. Med poletom jim ne bo treba priklenjeno sedeti, lahko se bodo po mili volji gibali in sprehajali. 42 potnikov drugega razreda razmestijo v dveh nadstropjih, kateri veže široko stopnišče. V „pritličju“ so skladišča za prtljago in tovarno blago. V prvem nadstropju je razen potniških prostorov še lep bar s kuhinjo, kjer bosta stregla dva barmena. Čisto spredaj na kljunu je shramba za sidro in verigo, nad njo pa popolnoma ločen prostor, rezerviran za poveljnika letala. V drugem nadstropju so poleg potniških prostorov drugega razreda še prostori za dva pilota in enega mehanika ter posebna radiotelegrafska kabina.

Dolg čas ti torej ne bo, družbe bo dosti in novosti tudi! . . .

Ker si vaju železniške vožnje z dolgo vrsto voz, imaš pomisleke, da bi se zaupal jekleni ptici? Čakaj, ali nisi pred kratkim bral, da začenjajo v Rusiji z zrakoplovnimi vlaki? Nič ne pomaga, prej ali slej se privadimo vsi na jeklene ptice in pozabimo na črne kače, ki sopihajo po zemlji!

*

Tako ste „na tekočem“, kar se tiče zrakoplovstva in bi razumeli, zakaj bi se neznansko čudila Daidalos in Ikaros, če bi se spovrnila, zakaj bi se čudil Leonardo da Vinci — Merežkovskega roman o njem si morda že bral? — zakaj bi se čudil prvi novodobni letalec Portugalec Joao Forto iz leta 1540 — poglej v lanski letnik „Mentorja“ str. 47! — zakaj bi se čudili vsi pionirji letalstva do bratov Wrightov in še ta dva in za njimi še mnogo, mnogo drugih. Marsikaj so mislili in ugibali, a da se bo zrakoplovstvo razvilo do take popolnosti, tega gotovo niso niti sanjali . . .

JELKO ERZIN:

SVETI VEČER

Radost blaženo mi vliva
sveta noč v srce,
ko se kakor angeli zvonovi
sladko ubrano oglase.

Milo pojejo zvonovi,
čez sneženo plan brne,
zvezde bajajo o sreči,
ki z neba na zemljo gre . . .

Veselim se kakor dete,
ki tja v božji hlevce zre,
ko prilivam lučki olja,
da ji plamen ne zamre.

O, da vedno bi ostala
v srcu taka mi pomlad,
kot mi jo prinaša božič,
poln prelepih svetih nad!

KATOLISKIM VERNIKOM V JUGOSLAVIJI!

V smislu sklepa katoliških škofov v Jugoslaviji vas najtopleje vabimo na

II. evharistični kongres, ki se bo za vso kraljevino vršil v Ljubljani v dneh 28. 29. 30. junija 1935.

Pridite, da skupno izpričamo svojo vero v Boga in Gospoda našega v presvetem Rešnjem Telesu!

Pa sedanji čas, ko je na svetu tako malo miru, srčne zadovoljnosti in tihe sreče, a toliko negotovosti, temnih slutenj in mračnih skrbi, ali ni kaj malo pripraven za tako veliko slavje? A vprav sredi težav in tegob teh težkih dni stoji naš Odrešenik Jezus Kristus kakor nekoč med trpečim ljudstvom ter nas vse, ki so nam oči kalne od skrbi in ušesa naglušna od tarnanja, ljubeznivo vabi: „Pridite k meni vsi, ki se trudite in ste obteženi in jaz vas bom počivil“ (Mt 11, 28).

Slušajmo ta sladki glas, ki nam obljublja olajšanje in moč, zberimo se kakor ovce krog svojega Dobrega Pastirja in s sv. Petrom vdano recimo: „Gospod, h komu pojdemo? Besede večnega življenja imaš in mi verujemo in vemo, da si ti Kristus, Sin božji“ (Jn 6, 68. 69). Slej ko prej je resnično, da je tudi v časnem oziru rešenje narodov le v Kristusu, Odrešniku sveta. Zakaj „srečno ljudstvo, ki mu je njegov Bog Gospod“ (Ps 32, 12).

To srečo iščemo sebi in svojemu narodu v krizi naših dni. Našli jo bomo le pri Kristusu. Kajti ni toliko krize kruha, saj ga je v obilju. Ni toliko krize dela, saj nas delo povsod kliče. Kriza duš je, zato nered in ob krivični obilici stradež milijonov. Kriza duš je, zato needinost, nemir in sovraštvo. Iz krize duš vodi le en izhod, Oni, ki je o sebi dejal: „Jaz sem pot, resnica in življenje“ (Jn 14, 6).

Kristus v presvetem Rešnjem Telesu je naše življenje. Iz njega zajemamo pogum v težavah, veselje v preskušnjah, upanje v brezupu, veliko, vse premagujočo ljubezen do Boga in do bližnjega. Iz takšne ljubezni vzklije mir v narodu in med narodi. Iz takšne ljubezni se bo našla prava pomoč v tolikeri bedi in prava rešitev zamotanih vprašanj.

Moramo in hočemo pripomagati, vsak po svojih močeh, da se svetovna stiska olajša vsaj v našem narodu in to po Jezusu, našem edinem Rešitelju. Zato pridite vsi, ki verujete v Jezusa Kristusa, v presvetem Rešnjem telesu med nami živečega. Vabimo vse stanove, pred vsem vse delovne stanove, ki jih je teža naših dni najbolj zadela, da v Jezusu najdejo pot iz stiske. Vabimo katoliško inteligenco, da v Jezusu najde resnico sredi sedanjih zmot. Vabimo zlasti mladino, da v Jezusu najde življenje, pravo, lepo in osrečujoče. Pridite, priredimo Jezusu, našemu Odrešniku, zmagovito slavje! Pridite, poklonimo se v molitvi in ljubezni našemu Bogu, ki ima svoje bivališče med nami! Pridite, združimo se z Jezusom, ki je kruh življenja, zedinimo se po Njem v medsebojni ljubezni in v trajnem miru!

Že sedaj pripravljajmo svoja srca z molitvijo, sv. daritvijo in žrtvami na velike dni kongresa, da bodo res dnevi, ki po presv. Evharistiji odprejo našemu narodu vire nadnaravnega življenja v blagoslov naši domovini.

V Ljubljani, na praznik Kristusa Kralja 1934.

† Dr. Gregorij Rožman,
škof ljubljanski.

† Josip dr. Srebrnič,
škof krški, predsednik stalnega odbora za
evharistične kongrese.

NOVE KNJIGE

Joža Lovrenčič: Pastir z belo ptico. Pravljica. Spisal —. Z risbami opremil Maksim Sedej. Mohorjeva knjižnica 64. 1934. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Str. 117. Cena za ude: broš. Din 21.—, vez. Din 30.—; za neude: broš. Din 28.—, vez. Din 40.—. Tisti dan sem sedel v kinu. Dva filma. Enega sem gledal, na drugega mislil. Prvi nam je kazal današnje velemestno življenje: avti, tovarne, vlaki, množica, tramvaj, aeroplan, piskanje, trobljenje, kričanje, zmeda. Drugi: mirna jezerska plan, na sredi otok, na njem stisnjeno mirno srednjeveško mesto z gradom v sredi, zadaj pa gozdi in devet rek in nebesni svod, ki loči deželo od drugega sveta. V prvem filmu samo danes, v drugem včeraj in danes in jutri. V prvem realizem naših dni, v drugem „prelep, prebel, prečuden“ Lovrenčičev pravljici, romantični svet. V prvem divja, civilizirana, a ne kultivirana družba dvajsetega stoletja, v drugem blagi, preprosti ljudje s še bolj preprosto otroško govorico, s sanjami in hrepenjem, s čudeži in vražami, z idealno blagimi ljudmi.

Drugi film je Lovrenčičeva pravljica o pastirju in kraljici in beli ptici: sreči, popolni sreči ob koncu pravljice. Kako sem užival, ko sem pri krutem realizmu današnjega življenja in knjige dobil v roke — pravljico! Pravljico, vso polno tiste neomejene in neovirane otroške fantazije, kjer srečamo kraljično in pastirja — viteza, čarovnico in Dobrotnika, sanje sanj in čudeže in sveta števila, idealizem brez meje v besedi in sliki, ki tako lepo ponazorjuje tekst! — „Ljubezen dela čudeže“ (29). To je vodilna misel v pravljici, ljubezen kraljične do pastirja, ljubezen materina do sina. Čeprav je slednja, „materina ljubezen tako velika, da še mrtva ljubi otroka, in skrbi zanj in čuva nad njim, kar se pokaže prav tedaj, ko je otrok najbolj potreben njene pomoči“ (str. 55), vendar je prva tista, ki vodi sanje in čudeže in dogodke v deveti deželi do cilja. Pa še tretja ljubezen prešinja delo pastirjevo: altruizem. „Samo dobro delo bi rad napravil.“ pravi pastir, „kraljična, ki je tako lepa in dobra bo žalostna, če ji ne ujamejo bele ptičke. Zato bi jo jaz rad ujel, da bi razveselil kraljično, ki bi potem gotovo ne bila nikdar več žalostna, ko bi poslušala prelepo pesem.“ Ljubezen in dobroti, zadovoljnost v preprostem življenju, svetost zakona: to so etične osnove Lovrenčičeve pravljice. In ker vse delo in nehanje naših prebivavcev devete dežele sloni na letéh, zato jih čaka nagrada veselja in sreče: kraljična kljub spletkam

in oviram zlobnih ministrov dobi viteza — pastirja in belo ptico... Ali ne želiš tudi ti sreče, tiste pravljične sreče, ki jo uživa otrok tudi še danes ta dan, ko romantike zlepa ne najdeš več? Saj to ni romantika čustvenosti in pesimizma Štritarjevega kova, niti ni romantika „solzavega jokanja v luno“ iz petdesetih let naše literature prejšnjega stoletja: ne, to je sveži idealizem, otroška bujna fantazija; stil in govor, vse je tako otroško preprosto! Poslušajte tale materin govor: „Sin moj, bodiva zadovoljna, da sva zdrava in da moreva biti mirno živeti v tej hišici, čeprav se morava truditi za vsakdanji kruhek. Najina zadovoljnost je več vredna ko vse bogastvo devete dežele. Kar lepo pasi srenjsko drobnico in ne želi si lepšega življenja!“ Preprosto idilično življenje je višek zadovoljstva! Če pa hoče usoda — no, pa naj postane sreča še popolnejša! In Lovrenčič nam dá še to!

Stil je v pravljici nad vse posrečen. Saj mi je bilo pri čitanju teksta tako, da sem ves čas mislil, da čeblja nedolžno dete poleg mene pravljico iz tisoč in ene noči... Tista vezava stavkov, tisti pogostni polisindetoni, tista ponavljanja in spominjanje, ali ni to adekvatno zadet otroški govor? In prav taka mora biti pravljica!

Gramatika bi s svojimi pravili komaj utegnila kaj ugovarjati. Morda so Lovrenčiču ušle malenkosti, kakor: je obstal in je videl (brez „je“) razlika med naproti in nasproti, slišali smo peti (str. 67); nedoločnika ne rabimo pri glagolih zaznavanja!, ptičkin glas (namesto: glas bele ptičke!), slavnosti so se vršile (so bilè!).

V deveto deželo nas je popeljal Lovrenčič v teh dneh. Ali ni to drznost? Ne! Vsi smo mu hvaležni za pravljico v teh težkih dneh! Ali se ne odpočiješ tudi ti, prijatelj, od dnevnega napora in pehanja za vsakdanji kruhek? Vsi si želimo pravega idealizma, vsi hrepenimo po petju bele ptičke z zlatim kljunčkom! Že deveta dežela je pravljici, a Lovrenčič gleda še dalje, transcendentni svet: „Prvič je zapela ptička in pela blizu, drugič je zapela in je pela že globlje v gozdu, tretjič je zapela in je pela že nekje daleč, daleč... Prvič so jo slišali vsi, ker ni biló zle in nevoščljive misli ne v enem srcu, drugič so jo slišali samo nekateri, tretjič sta jo slišala samo še kralj in kraljična...“ Res, čisto, otroško srce moraš imeti, če hočeš prisluhniti sanjam, pravljici... O, da bi bili mnogoteri taki, ki bi še danes ta dan mogli poslušati pastirja, „ki je vsak večer ubiral svirel tako otožno lepo, da je sleherni postal, ki ga je slišal in se

čutil in še sam zahrepenel ob čarobnih zvo-
kih po nečem daljnem in lepem, lepem...“!

F. Jesenovec

— **Oton Župančič: Slehernik.** Po Hoffmann-
sthalovem „Jedermannu“ priredil —. Uvod
napisal Jakob Solar. 1934. Založila Družba
sv. Mohorja v Celju. Mohorjeva knjižnica 70.
Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Str. 117.
Cena broš. Din 21.—, vez. Din 30.—, za ne-
ude Din 28.— oziroma Din 40.— V zgošče-
nem uvodu nam prof. Solar razloži postanek
liturgične drame, iz katere se je razvila ver-
ska igra, in sicer v tri smeri: v dogmatično,
v legendarno čudežno in v etično vzgojno,
nakar se pomudi pri njihovi motivnosti in
analizira končno na kratko Slehernika, ki je
izmed vseh srednjeveških duhovnih iger
npravno vzgojne smeri po obliki in zamisli
najmočnejša. Župančič je Hoffmannsthalovo
delo priredil in ga tako pretil v naš jezik,
da prekaša izvirnik. Doslej nismo imeli v
šesti, ko je na vrsti dramatika, za početke
novodobne igre pripravnega teksta — odslej
pa ne bomo več v zadregi, saj je Županči-
čev „Slehernik“ besedna in motivna umet-
nina, ob kateri bo tudi študent občutil ve-
ličino srednjeveške verske drame.

Koledar Družbe sv. Mohorja 1935. Z ris-
bami opremil S. Pengov. Str. 164. Izmed vseh
naših koledarjev je Mohorjev najstarejši, naj-
smotrnejši in tudi najlepši — zato pa tudi
najbolj priljubljen. Letos ima novo lice. Na-
slovnna slika predstavlja v originalni izvedbi
letne čase, ob opremi posameznih mesecev
pa kar ostrmiš in moraš priznati, da je v le-
tošnjem mohorskem Koledarju dosegla prak-
tikarska umetnost svoj višek. Za običajnimi
koledarskimi rubrikami sledi branje, ki je
lepo in koristno. „Kolednik“, ki se je že
udomačil, letos zopet s krepko, jedrnato be-
sedo označi razmere v zunanjem svetu, če-
prav ga niso mikale, da bi jih okusil na
lastni koži, nato pa koleduje po domovini,
nam nazorno pokaže krizo ter tudi pot, kako
naj bi jo pregnali. Tudi A. Rožmanec je po-
kazal v svoji ilustrirani (Miha Maleš) povesti
„Potepuhi“, kake sadove rodi stiska naših
dni, katero nato znanstveno tolmači dr. Val-
ter Bohinec, ko odgovarja na vprašanje „Kaj
je s svetovno krizo?“ Poleg Neubauerjeve
epske ilustrirane „Meni luč, tebi ključ“ in
Zormanove pesmi „Iz mladih dni“ beremo
še o „Novi dobi v katoliških misijonih“
(Dr. V. Fajdiga), o naših izseljencih, kar je
zelo umestno, saj je mohorski Koledar edina
knjiga, ki veže vse naše slovensko občestvo.
Drago Ulaga je tudi v Koledarju spregovoril
„Besedo o sportu“. Med spisi, posvečenimi
našim umrlim — Dr. Janko Brejc, P. Hugo-
lin Sattner, Hvalimo slavne može, Služabniki
oltarja in svojega naroda, Grobovi velike
ljubezni. Smrt je pokosila tudi može... be-
remo še o Korotanu, se seznanimo z razvo-

jem tehnike v najnovejši dobi, o čemer nas
poljudno pouči ing. Anton Kuhelj, za njim
nam pa podaja Anton Oblak „Gospodarski
pregled“, nakar se z J. Š. razgledamo po
svetu in se spomnimo še stenografa profes-
sorja Antona Bezenška. Da pojasnjujejo skor-
raj vse sestavke številne slike, moram tudi
še povedati. Ob koncu človeka z zanimanjem
preleti seznamek udov in ugotovi, da je bilo
letos 43.405 Mohorjanov, torej za 3070 manj
ko lani. Kako bo prihodnje leto? Oglejte si
napovedani knjižni dar in se vpišite! Rado-
veden sem, koliko dijakov bo izkazanih v
prihodnjem seznamu, ki bo po dolgem spet
objavil vse ude Mohorjeve družbe. Članarina
je samo 20 Din, za katere dobiš pet lepil
knjig!

Ivan Zorec: Stiški svobodnjak. Povest
iz druge polovice XV. stoletja. Spisal —.
„Belih menihov“ druga knjiga Samostan v
turški sili. 1934. Izdala in založila Družba
sv. Mohorja. Slovenskih večernic 87. zvezek.
Str. 160. — Večerniška povest mora biti taka,
da vleče. To zahtevo je nekako inavguriral
Jurčič, ko je s svojim prvencem „Jurij Koz-
jak, slovenski janičar“ dal v Večernicah 1864
Mohorjanom pravo ljudsko povest. Zorčeve
„Bele menihe“ so ljudje radi brali in prav
tako bodo veseli „Stiškega svobodnjaka“,
toda če bi bilo izbirati med Kozjakom in
Trlepom, sem prepričan, da bi se odločili
za — Jurčiča. Res je, da piše Zorec trilogijo
ali celo tetralogijo, a vendar bi moral gle-
dati, da bi v vsakem delu z zaokroženo na-
peto zgodbo, ki bi bila osredotočena v ju-
naku, vzdržal, oziroma stopnjeval napetost in
z njo zanimanje bravčevov. V široki zasnovi
je pač to težavna stvar, a v času turških vpa-
dov bi si pisatelj lahko pomagal, če bi ga
ne motil presneti — kolektiv, ki mora danes
opravičevati vse vsebinskorazvojne in
tehnične pomanjkljivosti v naših povestih.
Nekoč na kolektiv niso mislili in se niso
sklicevali nanj, pa so ga le podajali in ne
na škodo junaku. V Stiškem svobodnjaku je
Trlep osrednja oseba, je junak, okoli kate-
rega se vse zgrinja, je v najlepših moških
letih, a njegovo edino junaško delo je epi-
zodni nastop na Medvedjeku, kar je pač
premalo za napeto ljudsko povest kljub nje-
govi inicijativnosti, ki jo izvršujejo drugi in
ga tako potiskajo v ozadje. Sicer pa mogoče
prezgodaj sodimo — počakajmo še nadalj-
nih delov, da bomo mogli biti ob celoti
povsem pravični! Kar se tiče jezika pa mo-
remo reči, da je za ljudsko povest res zgleden.

Bogomir Magajna: Graničarji. Spisal
— —. 1934. Založila Družba sv. Mohorja
v Celju. Mohorjeva knjižnica 65. Natisnila
Mohorjeva tiskarna v Celju. Str. 160. V šte-
vilu rednega letnega Mohorjevega daru druga
leposlovna knjiga. Z Zorcem se mudimo v
davni preteklosti, ko so trpeli naši pradedje

pod turškimi vpadi, Magajna pa nas s svojimi „Graničarji“ vodi po Notranjskem tik ob novi meji, ki je zarezala v živo telo našega naroda in povzročila trpljenje, kakršnega slovenske pokrajine niti v najhujših in najtrših dobah niso poznale. To naše trpljenje, trpljenje „bratov, ki jih še ni doma“, je vsebina Magajnovе povesti, v kateri vezeta kapetan Namut in zdravnik Volarič zgodbe posameznih junakov iz preteklosti in sedanosti v bridko celoto, ki diha eno samo veliko hrepenenje, da bi mogli kdaj zavriškati v svobodi tudi vsi oni naši stotisoči zaslužjenih in mučniško preizkušanih. Posamezna poglavja so lepo brušeni kamni — neredko sicer okrušeni, kar pa ni avtorjeva krivda — v pisanim mozaiku dejanja, ki ga nosi kolektiv, da vzbudi v njem odločnost stražnih graničarjev za veliki čas. To je poslanstvo Magajnovе knjige in moramo biti zato Mohorjevi družbi hvaležni, da jo je med rednimi svojimi publikacijami poslala v slovenski svet. Prevelike lirčnosti se Magajna bržčas ne bo nikdar otrešel, jezikovno slovničnih in stilističnih hib pa bi ne smel prezreti, čeprav jih nevesče bravčvo oko ne bo opazilo. Jih je pa za dobro rešto!

Dr. Josip Mal: Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba. Zv. 12. Spisal ——. Str. 633—760. — V tem zvezku obširno zasnovane naše zgodovine, katero je začel pisati prezgodaj umrlj dr. Jos. Gruden, nam kot III. oddelek najnovejše dobe prikazuje pisatelj film razgibanega leta svobode in deset let reakcije (1848—1860) v poglavjih „Znanilci viharja“, „Zunanji potek prevrata leta 1848“, „Politični razvoj v splošnem“ in „Smeri in težnje notranjega političnega življenja na Slovenskem“. Z veseljem in zanimanjem smo prebirali prejšnje zvezke tega pomembnega dela, s še večjim pa bomo tega in naslednje, ki nam kažejo ob prebujenju narodne zavesti delo in borbo naših dedov in očetov za prostor na soncu v družini kulturnih narodov. V knjigi je mnogo reprodukcij sodobnih slik in listin, kar zgodovinski tekst močno poživlji.

Prelat dr. Fran Kovačič: Služabnik božji Anton Martin Slomšek, knezoškof lavantinski. Mohorja ——. 1934. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Str. 168. — Peto svojo redno knjigo je letos posvetila Mohorjeva svojemu ustanovitelju ob 80letnici obstoja in 70letnici njegove smrti. Oni, ki imajo Medvedovega Slomška iz leta 1900, morda porečejo, da je ta nova knjiga odveč. Pa ni. Ko vemo, da so se z dovoljenjem rimske kongregacije za obrede začele priprave za proces Slomšekove beatifikacije, je potrebno, da dobimo točno delo o življenju tega našega služabnika božjega. In če kdo, nam ga more podati prelat dr. Kovačič, naš najboljši slomš-

kolog. Letošnja knjiga obsega Slomšekovo življenje do 1846, ko je postal celjski opat. V nji ni onega govorniškega okrasja, ki je značilno za izdajo dr. A. Medveda, temveč je pisana strogo stvarno in vsi podatki so oprti na prvotne vire, kar je važno zlasti radi tega, ko gre ob enem za dokaz Slomšekovega svetniškega življenja.

Henrik Sienkiewicz: Križarji I. 1934. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Iz poljščine prevedel dr. Rudolf Mole. Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Str. 411. Cena broš. Din 55—, vez. Din 70—. Nov prevod slovitega Sienkiewiczovega romana je izšel v Ljudski knjižnici 56, o katerem prinesemo daljše poročilo, ko izide še drugi del. Kdor pozna Sienkiewiczza, bo z veseljem segel tudi po tem delu.

J. Dolžan: Oče naš. Ilustriral Oton Gaspari. Samozaložba. Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. Str. 22. Cena vez. v platno Din 24—. Drobna knjižica namenjena otrokom, katerim v verzih glisira posamezne prošnje očenaša ob Gasparijevih desetih večbarvnih slikah. Miklavž bo za najmanjše gotovo rad segel po njej. Natis je dovolil škof. ordinarijat v Ljubljani.

P O M E N K I

Črtomir S. „Pozdravom“, ki ga sredi zime pošiljate očetu, ste se oglasili kot novinec in že kar v obliki soneta. Slikate zimo pač lepo, a ustroj soneta Vam je neznan. Pretežek je še za Vas. Oglasite se še kaj s preprostejšimi oblikami!

I. P. Ono prozo morda o priliki nekoliko predelano porabim, istotako nemara tudi „Mesto v pokoju“.

P. P. Poslana zgodba mi je prav všeč in pride na vrsto, ko se mi odpre prostor. Pošljite še kaj, a naj bo krajše!

V. M. „Milko“ je bil že zadnjič na vrsti, a je moral radi prostora izostati. „Večer“ je po svoje lep, samo nekam presentimentalen se mi zdi in v koncu bi pričakoval krepke poante, ki bi ga opravičila. Le še se oglasite!

E. K. Zdi se mi, da ste ta sonet, ki je lep, že nekje priobčili. Ali se motim? Sporočite mi! Če še ni bil priobčen, pride na vrsto, samo tretji verz v prvi tercini popravite, ker ona rima „velo“ je v zvezi z blagostanjem tako prisiljena, da vse skvari! Sicer pa vidim, da ste od lanskega leta napravili lep korak naprej.

Vera Romanovna. Brez ovinkov povem, da sem Vašega napredka vesel. Res je, da Vam ločila še ne gredo, kar ni nič nenavadnega in se lahko popravi, in da tu in tam Breznik ne bi bil zadovoljen, a sicer je jezik lep in podajanje kar že rutinirano. „Mati“ je pristrčno pisana, a se mi zdi, da je samo

intimen fragment, ki ne sodi v list. „Vera“ in „Sonja“ sta si pa sestri z istim motivom, samo da je Sonja boljša. Pomislil bom še, ali naj jo priobčim. Ali ni njena bolezen in smrt malce prehuda ob takem doživljanju? Seve, če bi bilo drugače, bi tudi zgodbe o Sonji ne bilo, kaj ne? Pogum, pa še se oglasite!

Dušica Marnova. Priobčim. Kaj pa, ali ni na Vaših gredah veselega cvetja? Poglejte no in natrgajte ga ter pošljite večji šopek!

G. E. Pesem nekoliko popravljeno prinesem, proza sicer lepa, a preveč šolska!

—uta. „Zime“ in „V noči“ ne morem priobčiti, ker še nista pesmi.

J. D. Tvoja stvar je stavljena že izza septembra, a jo je vedno kaj izrinilo. Pride pa za obletnico v januarski številki. Oprosti in pozdravljen!

Vsem: Vesel božič s prošnjo, da se kaj spomnite „Mentorja“ in poagitarate zanj. Tudi na naročnino ne pozabite!

ZANKE IN UGANKE

SPOMENIK.

(Filaks.) SKRIVNOSTNI PRAVOKOTNIK.

(J. Pavlin.)

1. soglasnik
2. nočni ptič
3. rokodelec
4. reka
5. blesk
6. moško krst. ime
7. dan v tednu
8. mesto v Vrb. ban.
9. preb. sos. drž.
10. gora v Sloveniji
11. njen sosed
12. berač
13. zgodba
14. rokodelec
15. nar. skupina
16. morski pojav
17. del voza.
18. samoglasnik

a a a a a a a	1	mesto v Italiji
b b b b e d d	2	„ v Franciji
d e e e e e e	3	„ v Grčiji
e e e e e e e	4	„ v Jugoslaviji
e e f g i i i	5	„ v Jugoslaviji
i i i i i i j	6	„ v Bolgariji
k k k k l l l	7	„ v Rusiji
l m n n n n n	8	„ v Albaniji
n m o o o o p	9	„ v Jugoslaviji
r r r r r r r	10	„ v Az. Turčiji
r r s s s š š	11	„ v Danski
t t t u u v v	12	„ v Španski
w x y z z n n	13	„ v U. S. A.

Kaj bereš iz začetnih črk.

REPERTOAR.

(Castor & Pollux.)

- I. Cankar: Kralj na Betajnovi; 1. III.
- II. Nušič: Protekcija; 1. VI
- III. Finžgar: Veriga; 6. III.
- IV. Shakespeare: Hamlet; 2. IV.
- V. Krleža: Gospoda Glembajevi; 6. IV.
- VI. Cankar: Lepa Vida; 1. VI.
- VII. ?

ČRKOVNICA.

(Castor & Pollux.)

a b a s g a e m s d š a u e l v č m š a i a t s l
o b o k e i l v

POSETNICA.

(Castor & Pollux.)

Jakob U. Ovineg

Breg

Izpolnjujte, kar berete po sredi!

REŠITEV ZANK IN UGANK

1. Šahovska: Kraljevska igra. 2. Kdo sem?: Kmet (šahovska figura). 3. Katera?: Stonoga. 4. Posetnica: Kamnosek. Sedlar in tapetnik. 5. Skrit pregovor: Boljše drži ga, ko lovi ga. 6. Kemijska formula: Nikotin, alkohol. 7. Zlogovnica: Stara navada železna srajca. Prav sta rešila: Modrinjak France, kaplan, Pišece pri Brežicah in Jug Franjo, Studenci pri Mariboru.

NOVA ZALOŽBA

V LJUBLJANI

KONGRESNI TRG 19.

Šolske potrebščine

za vse šole, učila, zvezki, barve, risalno in teh. orodje, nalivna peresa

Knjige:

šolske, leposlovne in znanstvene. Tuja, zlasti mladinska literatura v vseh jezikih. — Cankarjevi in Finžgarjevi zbrani spisi.

PO ZELO NIZKI
CENI

odlični prevodi iz klasične literature: Sophokles-Sovre: Kraj Ojdiplus, Euripedes-Sovre: Bratski spor, Shakespeare-Zupančič: Julij Cezar, Beneški trgovec. — V naši založbi je izšla dr. Jak. Kelemina: Literarna veda.

Pred nakupom

domačih ali inozemskih knjig, revij, muzikalij itd.

obrnite se na

Jugoslovansko knjigarno

r. z. z. o. z.

Ljubljana

Pred školijo

Ima stalno bogat sortiment slovenskih in tujejezičnih leposlovnih ter znanstvenih knjig ● zbirko žepnih slovarjev in učbenikov ● šolske knjige ● naročniki knjižnih zbirk (leposlovne — ljudske knjižnice ● zbirke domačih pisateljev in Kosmosa) uživajo pri nakupu knjig domače zaloge ● **25% popust** (izvzemši šolskih)

Zahtevajte brezplačno cenike lastne založbe in knjižnih zbirk

DOM. ČEBIN

PREMOG - DRVA - KOKS

TELEFON
25 - 56

LJUBLJANA
VOLFOVA ULICA 1

